

© Jonathan-Hession

Katarina Kolega

Gluma nije posao nego poziv

Razgovor s Jeremyjem Ironsom na Premio Europi, 2017.

Laureati šesnaeste Europske kazališne nagrade ugledni su, višenagrađivani kazališni, ali i filmski i televizijski glumci, Isabelle Huppert i Jeremy Irons.

Europska kazališna nagrada dodjeljuje se od 1987. istaknutim umjetnicima čiji je rad prepoznat među publikom i strukom diljem Europe, koji su zadužili europsku kulturu. Pokrenula ju je Europska komisija s namjerom da se svladaju teritorijalne, političke i ideološke prepreke među narodima jer kultura i umjetnost nadilaze nacionalne dimenzije i granice.

Prve je godine u sicilijanskom gradu Taormini nagradu primila Arianne Mnouchkine i Theatre du Soleil, 1989. laureat je bio Peter Brook, zatim Giorgio Strehler, Heiner Müller, Robert Wilson, Luca Ronconi, Pina Bausch, Lev Dodin, Michel Piccoli, Harold Pinter, Robert Lepage, Peter Zadek, Patrice Chereau, Krystian Lupa, Peter Stein i Mats Ek.

Na popisu nagrađenih uglavnom su redatelji, dramatičari i koreografi, vrlo rijetko glumci. Nakon 2001. kad je Michel Piccoli primio tu uglednu nagradu, glumcima je ponovno dodijeljena 2017. Laureati šesnaeste Europske kazališne nagrade ugledni su, višenagrađivani kazališni, ali i filmski i televizijski glumci, Isabelle Huppert i Jeremy Irons. Prosudbena komisija istaknula je njihov minuciozni, perfekcionistički rad na svakoj ulozi i potpunu predanost poslu koji je za njih uistinu poziv. Oni su emblematske figure međunarodne kazališne i filmske scene

U Rimu sam zabilježila razgovor uglednog britanskog kritičara Michaela Billingtona s Jeremyjem Ironsom i njegovim suradnicima.

GLUMIM KAKO BIH ŽIVIO

Jeremy Irons pohađao je kazališnu školu Old Vic u Bristolu, a za vrijeme studija, prisjeća se, mnogi kolege nisu vjerovali da će uspjeti ostvariti glumačku karijeru.

Moji su vršnjaci u kazališnoj školi bili uvjereni da ću postati trgovac starinama jer sam većinu slobodnog vremena provodio kupujući i prodajući stari namještaj i slike. Rad u kazalištu bio je moj primarni posao, no tijekom stanki odlazio sam preko ceste u aukcijsku kuću gdje sam licitirao. Istodobno sam radio ta dva posla kako bih kao student preživio, a moji su kolege bili vrlo iznenađeni kad sam se nastavio baviti glumom. Za mene je gluma uvijek bila način života. Ja ne živim kako bih glumio, ja glumim kako bih živio.

Nakon završene škole u kojoj je ostvario nekoliko uloga, karijeru gradi na londonskom West Endu. Prve zapaženije uloge bile su mu u predstavi *Godspell* kazališta Roundhouse gdje je tumačio Ivana Krstitelja i Judu. Različite

Rad u kazalištu bio je moj primarni posao, no tijekom stanki odlazio sam preko ceste u aukcijsku kuću gdje sam licitirao. Istodobno sam radio ta dva posla kako bih kao student preživio, a moji su kolege bili vrlo iznenađeni kad sam se nastavio baviti glumom.

šespirirjanske likove tumačio je u Royal Shakespeare Company. Na pitanje kako se za njih pripremao dobili smo neočekivan odgovor.

Sjećam se da smo ujutro uvježbavali jedan komad, popodne drugi, a navečer smo igrali treći komad. Znalo se dogoditi da sam u istom komadu igrao različite uloge. Mnogi su me pitali kako se pripremam za tumačenje Shakespeareovih likova – u Royal Shakespeare Company imate shemu po kojoj tumačite služe, kraljeve, ljubavnike pa se nije teško prebacivati iz jednog lika u drugi.

Godine 1984. odlazi u New York gdje prvi put nastupa na Broadwayu. Tumačio je Henryja u drami Prava stvar Tom Stopparda i za tu ulogu dobio je nagradu Tony.

Tekst Prava stvar došao je u moju garderobu. Pročitao sam ga i pomislio: „Tko je taj Tom Stoppard?“ Naravno da sam znao tko je on, gledao sam u kazalištu njegov komad Rosencrantz i Guildenstern su mrtvi, no čitajući Pravu stvar imao sam osjećaj da opisuje mene, da me poznaje. Međutim, ulogu nisam mogao prihvatiti jer sam morao otići u Australiju snimati film Divlja patka. Prihvatio ju je divni glumac Roger Rees. Za vrijeme mog boravka u Australiji, čuo sam da su Meryl Streep i Kevin Kleine doputovali u London samo kako bi pogledali Pravu stvar. Odmah sam nazvao svog američkog agenta i rekao mu: „Robi, nikad nisi ništa za mene učinio, ali ako mi ne doveđeš Pravu stvar u New York, ostavljam te.“

Zatim sam s Tomom Stoppardom i Meryl Streep otišao u New York posjetiti redatelja Mikea Nicholasa. Rekli smo mu da bismo to voljeli napraviti. Meryl Streep je na kraju ipak odustala, a zamijenila ju je Glenn Close.

Ta će mi vremena zauvijek ostati u pamćenju. To su mi bili najsretniji dani u životu. Ne mogu vam ni opisati kako nam je bilo s Mikeom Nicholсом na probama. On je jedan od najzabavnijih i najpametnijih ljudi koje sam ikada upoznao. Raditi s Tomom Stoppardom na drami koja govori o meni bilo je čudesno. Imao sam osjećaj da poznajem dramu bolje od njeđa samođa i da bih mu mogao o njoj reći nekoliko stvari.

Nakon premijere u Bostonu imali smo kasnu večeru i čekali smo prve kritike. U ponoć je zazvonio telefon, Mike se javio, kimao je glavom i smješkao se, a moja ga je žena upitala: „Jesu li spomenuli gestu?“ Nakon što je Mike završio razgovor, upitao sam je o kakvoj gesti govori. Na to mi je odgovorila: „Znaš ono što si napravio kad ti je Annie rekla da će te ostaviti.“

Te geste ja uopće nisam bio svjestan, a jedan je kritičar samo njoj posvetio karticu teksta. Iduću sam je noć pokušao ponoviti, no to je bio potpuni promašaj. Nikada je više nisam uspio izvesti.

Idući sam dan dobio pismo od jedne gospođe u kojemu je pisalo: „Kako ste znali napraviti tu gestu? Kad sam ostavljala muža, on je stajao u istom položaju kao i vi na predstavi.“

To je ono što svaki glumac nastoji ostvariti u kazalištu – nadamo se da ćemo biti uvučeni u emociju i stvarnost situacije, tako da naše tijelo može reagirati na način koji ne očekujemo. To pokušavam postići u svojem kazališnom radu, što znači da brišem sve i usredotočujem se samo na taj trenutak. Ako ti je um iskren i ako si potpuno u sceni, tada će te tijelo slijediti, kao što to čini i u životu. Kraj priče.

U kazalištu je važno, smatra Jeremy Irons, sačuvati život i svježinu. Nakon mnogih izvedbi istoga komada to nije nimalo lako.

Na pokusima za dramu Wild Oats trebao sam izgovoriti neki komentar na zbivanje. Rečenica je bila duhovita, no nikako je nisam mogao izgovoriti pred praznim gledalištem. Bio sam obeshraben. Htio sam je izbaciti jer je nisam imao kome izgovoriti. Srećom, redatelj me od toga odgovorio i stvarno je na premijeri izazvala salve smijeha. Dobio sam ovacije. Drugu sam je večer pokušao izgovori-

ti drukčije, nakon čega me jedna od glumica pitala zašto sam to učinio. Odgovorio sam joj: „Znam da prvi način funkcionira, no ja želim iznenaditi i tebe i sebe i njih.“

Ne želim se osjećati kao da glumim na unaprijed određeni način jer kad to činiš, nešto umire. Naravno da moraš izgovarati isti tekst i biti na istom mjestu, no postoje mnogi drugi načini da se sačuvaju svježina i život predstave.

Sjećam se kad sam nastupao s Glenn Close. S Pravom stvari smo bili devet mjeseci na turneji i predstava nam je bila već silno zamorna. Jedno smo jutro igrali pred punim gledalištem starijih ljudi koji spavaju ili ne čuju dobro. Nakon prvog čina otišao sam u garderobu i priznao Glenn da ću poludjeti od dosade. „Htio bih sada biti bilo gdje na svijetu, samo ne na pozornici.“ Glenn mi je priznala da se i ona tako osjeća, da joj je grozno. Zatim sam joj rekao da ću u drugom činu učiniti sve što je u mojoj moći da je naslijem ili da je zbudim, bit ću na drugim mjestima, govorit ću vjerojatno i drukčije rečenice. Zamolio sam je da ona to isto učini i meni.

Zastor se podigao, ja sam bio tamo gdje uvijek stojim, ona je došla i gledala me poput konja za utрку. Tako smo se gledali i između nas je rasla napetost – to je bio najljepše izveden drugi čin.

Redatelj Mike Nichols znao nam je govoriti: „Gluma je poput vođenja ljubavi. Kad kemija prestane djelovati, koncentrirajte se na partnerove oči i izgubite se u njima. I tada će ponovno početi.“ To smo i učinili.

Otad dok glumim u kazalištu, moji partneri nisu sigurni hoću li reći pravu riječ ili biti na pravom mjestu. Shvatio sam da se time dobiva na životi i da se predstavi tako udahnjuje život. Prava je umjetnost izvoditi predstavu na duge staze koju iz dana u dan ponavljaš. Netko me pitao kako to mogu raditi. Usporedio sam glumački posao sa surferima koji plivaju tražeći savršen val. Dok on ne naiđe, dane provode u čekanju. I uvijek je drukčije i uvijek traže savršenstvo. To se radi u predstavama koje su dugo na repertoaru – uvijek trebaju biti različite. I ti moraš biti siguran da ćeš je zadržati živom.

Ono što radiš, radi najbolje što možeš – životno je geslo Jeremyja Ironsa.

Tekst Prava stvar došao je u moju garderobu. Pročitao sam ga i pomislio: „Tko je taj Tom Stoppard?“ Naravno da sam znao tko je on, gledao sam u kazalištu njegov komad Rosencrantz i Guildenstern su mrtvi, no čitajući Pravu stvar imao sam osjećaj da opisuje mene, da me poznaje.

Kad promatram pojedine glumce, u sebi pomislim: „Nisi ni svjestan koliko je visoko tvoja letvica, koliko visoko još možeš skočiti. A kad bi skočio, zadivio bi i sebe i nas.“

Nikad neću zaboraviti pokuse s velikim piscem i redateljem Haroldom Pinterom. Dok sam uvježbavao ulogu, promatrao me s pivom u ruci. Imao je ispred sebe olovku i papir i nešto zapisivao. Ali kad sam završio s probom, nije mi dao nikakvu primjedbu. Mislio sam da je zadovoljan, no drugi me dan pitao: „Jeremy, misliš li da tvoj lik nema ništa više osim samog šarma?“ Naravno da je taj lik imao mnogo više od samog šarma, bio je to najsloženiji lik u komadu, no ja sam htio šarmirati velikog redatelja i veliku glumačku ekipu s kojom sam radio jer sam bio silno nervozan. Tada sam počeo glumiti da zadivim sebe, postala mi je važna vlastita prosudba. Znao sam da je važan svaki trenutak i ako ga dobro odigraš, šestero, sedmero ljudi u publici će te uhvatiti i gristi s tobom. Drugi će se vjerojatno dopisivati ili razmišljati o nečemu drugome, no ti me gledatelji ne zanimaju. Želim komunicirati s onima koji su stvarno s glumcem u gledalištu.

Recept za kazališnu čaroliju prema njegovu je mišljenju izvrstan tekst, sjajan glumac i publika. U tom trokutu nema redatelja, ali bez njega nema ni predstave. Njegovu ulogu duhovito je opisao kulinarskim rječnikom.

Redatelj je poput šefa kuhinje. Jedan od njegovih najvećih talenata jest kupiti hranu, sirov materijal – to jest napraviti dobru podjelu uloga. Ako u tome uspije, tada će se glumci koje je odabrao, poput hrane u loncu, međusobno prožimati. On može promatrati, pojačavati ili sma-

njivati vatru, dodavati pojedine sastojke – malo papra, malo soli... Stvaranje je za njega, kao i za sve nas, putovanje. On ne zna što će stvoriti sve dok jelo ne dođe na stol i dok ne dođe netko s vilicom, pojedje ga i prosudi. To je njegova uloga. Ja sam u tom procesu mrkva. Publika je ta koja dolazi s vilicom i donosi svoj sud. Obrok se ne bi dogodio bez šefa – film ili predstava ne bi se dogodili bez redatelja.

Pritom ne voli redatelje sa snažnim autorskim potpisom, nego one koji znaju oslušivati glumca i dovesti ga do njegova maksimuma.

Također ih vidim kao ljude s kojima možeš postati velik prijatelj, što je jedna od najljepših stvari u ovom poslu jer zajedno dijelite sve u procesu – i promašaje i uspjehe. U procesu se emocionalno otvaramo kako bismo pronašli istinu koju možemo dijeliti s publikom. A jedino kazališna publika ima priliku doživjeti taj pravi osjećaj, iskrenu humanost koja izlazi iz predstave. To je jedina stvar za kojom tražam – za komunikacijom među ljudima. Ona je jedino što me u kazalištu zanima.

Tijekom svoje impresivne karijere Jeremy Irons, smatraju vršni stručnjaci, pokazao je nevjerojatnu fokusiranost u izgradnji uloge, njegova su ga strogost i hrabrost poticale da neprestano eksperimentira i ruši granice, da postavlja sve više i više kriterije. On je glumac jedinstvena glasa i snažne osobnosti. Svoju usredotočenost na posao objašnjava vrlo jednostavno.

Kad dobijem zadatak, neovisno o tome je li to uloga u kazalištu ili na filmu, ili posao na gradnji kuće, ja se potpuno na njeга fokusiram i nemam dovoljno strpljenja s onima koji ne dijele moj san, moju viziju. Glumiti je pritom vrlo teško i zato se moram usredotočiti.

Glumci, ističe, imaju širok uvid u svijet u kojem živimo jer ga sagledavaju iz različitih kuteva. To im daje slobodu, ali i odgovornost.

Glumci su drukčiji od političara i od mnogih drugih profesija jer svoje vrijeme ulažu kako bi, kroz mnoge različite karaktere, istražili različite poglede na život. Oni nemaju gospodare, što producentima smeta pa ih pokušavaju vezati različitim ugovorima. No, glumci nemaju gospodare – oni su lutalice. Nadam se da ćemo to i ostati, unatoč

promjenama koje primjećujem. Filmski je svijet postao financijski vrlo kompetitivan te se i ponašanje glumaca posljednjih godina dosta promijenilo. Manje su zanimljivi nego što su to bili prije dvadeset godina jer su se počeli bolje ponašati. Glumci se ne smiju bolje ponašati, oni trebaju golicati društvo. Trebamo biti strašno iskreni i učiniti to da se ljudi osjećaju neugodno. Nije uvijek lako, ali to je naš cilj jer je glumcima taj pogled na globalnu i nacionalnu situaciju vrijedan.

Nakon duge pauze od 18 godina u kojoj se posvetio filmu, ponovno se vratio na kazališne daske. U kazalištu New York tumačio je Fredrika Egermana u predstavi *A Little Night Music* (2003.), Gate Theatre gdje je 2005. angažirao za ulogu Russela u predstavi *Celebration*, godinu dana nakon toga igrao je Henrika u predstavi *Embers* u kazalištu Duke of York's, a 2009. prvi je put nastupao u londonskom National Theatreu, tumačeći premijera Harolda Macmilliana u predstavi *Never So Good*. Posljednja kazališna uloga mu je Jamesa Tyrona u *Dugom putovanju u noć* u londonskom Wyndham's Theatreu.

Cijeli me projekt zastrašio. Dugo putovanje u noć Eugenia O'Neilla jedna je od najvećih, ako ne i najveća američka drama. Znao sam da u mojim godinama neću više biti sposoban naučiti mnogo teksta i da neću imati energije tumačiti taj lik, što me potaknulo da prihvatim ulogu. Moglo bi se to nazvati i mojim labudim pjevom. Zastrašujuće je bilo gostovati u Americi. Predstavu smo napravili prije dvije godine za pet tjedana i znam da je dobra. Znam da publiku odvodi nekamo. Sjećam se da je Ralph Richardson uvijek govorio: „Kazalište djeluje kad se savršeno poklopi trokut između pisca, glumca i publike. Kad postoji potpuna povezanost, onda prostor koji ispunjavamo postaje bezvremen i nešto se fantastično događa.” Mislim da se to dogodilo s nekim dijelovima ove predstave, zato sam je i htio ponovno raditi u Sjedinjenim Državama – jer sam na nju ponosan.

Mnogi glumci dijele njegove vizije, poštuju njegovu predanost i uče od njega, kao što i on uči od njih. Na početku svoje filmske karijere upijao je savjete svojih filmskih partnerica i partnera.

Bio sam kazališni glumac naviknut govoriti glasno kako bi me se čulo. Sjećam se da mi je tijekom jednog snimanja

prišla Carol Rice i rekla: „Opusti usta. Ne trebaš ih naprezati.” Meryl Streep mi je također dala fantastičan savjet. Imao sam vrlo emotivan trenutak, a mi se Englezi instinktivno skrivamo kad smo emotivni. Meryl mi je prišla i rekla: „U trenutku krize, moraš gledati u kameru i s njom podijeliti svoje osjećaje. Kamera je tvoja ljubavnica, nemoj se od nje skrivati.”

Često mi se zna dogoditi da kad gledam američke glumce pomislim: „Bože, kako vi znate dobro iskoristiti kameru.” Osjećam da ja to ne znam. Zato mislim da i nisam baš tako dobar glumac. Naravno, s godinama sam postajao sve bolji, ali i dalje mi je pomalo neugodno. Nevjerojatno mi je koliko si vremena uzimaju pojedini glumci pred kamerom. Ja se često žurim jer mislim da snimanje dugo traje i da bi ljudi sigurno htjeli ići na ručak. Znam često pomisliti: „Hajdemo to napraviti pa da smo što prije gotovi.” Zato ne mislim da sam jako dobar filmski glumac.

Mnogi se s tim ne bi složili jer je upravo zahvaljujući izvrsnim filmskim i televizijskim ulogama ostvario međunarodni uspjeh. Prve uspjehe na velikom ekranu postiže početkom osamdesetih u filmovima *Moonlighting* (1982.) i *Betrayer* (1982.), zatim slijedi dugačak popis uloga, među kojima je i ona ubojice Clausa von Bülowa u filmu *Reversal of Fortune*, za koju je dobio Akademijinu nagradu, a posljednji film koji je snimio je *Red Sparrow* (2018.).

Ljubitelji televizijskih serija znaju ga kao papu Aleksandra VI. u *Obitelji Borgija*, a u Rimu se prisjetio rada na ulozi Henryja IV. u istoimenoj BBC-jevoj seriji iz 2012.

Ako glumiš Henrija IV., tada u drami imaš mnogo praznih kraljevskih izraza koji su grozni i dosadni. U kazalištu obično sjediš na prijestolju koje je postavljeno u pozadinu ili postrance. Moraš govoriti glasno da te se čuje, a puno govoriš i nisi baš zanimljiv ni uzbudljiv. Kad smo taj komad počeli raditi za televiziju, redatelj je dosta toga skratio, maknuo je sve riječi koje nisu bile potrebne, sve dosadne dijelove. Nisam trebao glasno govoriti jer me kamera može čuti pa se publika mogla povezati s tim likom, kralju sam uspio dati emocionalnu težinu što je jedan od velikih razloga zašto je serija bila tako uspješna. To je također komad o ocu i sinu, a ja, kao što znate, imam dvojicu sinova. Znam sve o sinovima i mogao sam to iskoristiti.

U kazalištu je važno, smatra Jeremy Irons, sačuvati živost i svježinu. Nakon mnogih izvedbi istoga komada to nije nimalo lako.

Jeremy Irons sve što radi, radi strastveno. Veliku strast gaji i prema gradnji te je nekoliko godina posvetio obnovi i uređenju dvorca na obali jugozapadne Irske – staru renesansnu ruševinu pretvorio je ponovno u ljepoticu.

Ne mislim da je to opsesija, ali volim stvarati gnijezda, stvarati dom, stvarati okolinu. U tome stvarno silno uživam. Usređuje me kad vidim da se stvari međusobno nadopunjuju ili sjajno uklapaju. To može biti osobnost pojedinog lika ili nešto u prostoru, pojedina zgrada. Filmsku industriju sam ostavio zbog dvorca jer je došlo do zamora u mojoj karijeri. Kad ti nešto dojadi, počneš se loše ponašati. Na snimanjima sam se počeo loše ponašati. Zato sam odlučio stati i učiniti golem projekt koji nema veze sa snimanjem filmova. Uštedio sam novac i htio sam učiniti nešto što bi me stavilo u golemi rizik, što bi zahtijevalo svaki komadić mene, što bi me zastrašilo, kao što sam to nekoć znao osjetiti snimajući filmove. Gledajući u prošlost, ponosan sam na svaki svoj glumački rad, to je nešto što me je odredilo kao osobu, a potpuno sam prekinuo sa snimanjem na dvije godine. Zatim sam se filmu polako vraćao jer mi je to predložio moj bankar.

Strastveno se zauzima i za očuvanje okoliša.

Mislim da se o okolišu brinem poput većine ljudi. O tome sam prije mnogo govorio, no prestao sam jer sam čitao intervjue u kojima su moje rečenice, izvučene iz konteksta, zvučale besmisleno. Ne sviđa mi se što se radi sa smećem, oceanima, kvalitetom zraka. Mislim da prije svega moramo vidjeti što činimo i očistiti ispred svojeg dvorišta kako bismo krenuli naprijed. Počeli su se rješavati problemi s plastikom, dosta toga se reciklira, sve se manje zakopava, no još postoje mnoga smetlišta na kojima se spaljuje smeće. To je posebice prisutno u Italiji gdje je smeće povezano s mafijom pa nema zanimanja za to da se nešto promijeni. Molim vas, prekinite to spaljivanje smeća koje utječe na sve nas. Mikročestice koje se ot-

puštaju spaljivanjem, vraćaju se preko mlijeka i hrane u naše tijelo, dolaze nam do mozga i utječu na njegov rad. Pogledate li pažljivije djecu, uočiti ćete da postoji sve više alergija, problema sa zdravljem, s učenjem – to se događa upravo zbog onoga što jedemo i udišemo. Zbog onoga što spaljujemo!

Moramo se suočiti s tim, učiniti nešto i mislim da se promjene polako počinju događati.

Nakon bogate i ispunjene karijere, sada želi raditi isključivo u „velikim redateljima i glumcima, na velikim tekstovima.“

19. rujna napunit će sedamdeset godina. Koje su mu rođendanske želje?

Želim imati uravnotežen život s divnom obitelji koja sada već ima i unuke, i s prekrasnom suprugom. Posjedovati mjesta koja relativno čuvaju privatnost, koja me hrane, u kojima mogu živjeti i punih baterija ponovno krenuti na posao. Uvijek sam bio izbirljiv, no što sam stariji, to sam sve izbirljiviji. Ja zapravo ne volim glumiti – volim priprijetiti i raditi s velikim ljudima. Kad me pitaju koji mi je film bio najdraži, uvijek razmišljam o onima u kojima sam se tijekom snimanja najviše zabavljao, neovisno o tomu kakvi su oni na kraju ispali. To je za mene uvijek bio kriterij. Vrlo sam svjestan toga da je život vrlo kratak, živi se samo jedanput i ne želim gubiti vrijeme. Gledajući u prošlost, radio sam stvari i na koje nisam bio ponosan jer sam ih radio isključivo zbog zarade. No, takvih je filmova bilo možda samo četiri u mojoj karijeri.

KRATKI REZOV I – ODJECI SA SNIMANJA

Redatelji i glumci s kojima je tijekom karijere često surađivao istaknuli su da je njegova najvažnija vrлина ta što njeguje osjećaj zajedništva među kolegama. Malo glumaca zna slušati i biti s drugima – jedan je od rijetkih filmskih zvijezda, napomenuli su, koji je pravi timski igrač, nije arogantan i lojalan je prema svim kolegama, uvijek spreman pružiti pomoć. „On je sramežljiv mršavi dječak koji nosi težak kamen“ – tako ga je opisao talijanski redatelj i kritičar Mario Sesti koji smatra da se od ostalih filmskih zvijezda razlikuje po očaravajućem glasu koji je poseban „jer povezuje dvije različite kvalitete – mekoću i tamu.

Svaki put kad čujem rečenicu njegova lika, imam osjećaj da je nešto meko i tamno u zraku.“

Među glavnim kvalitetama, uz glas, redatelj Bille August ističe njegovu koncentraciju i mirnoću te potpunu predanost radu.

„Jeremy stvarno okreće svaki kamen u želji da sve dublje i dublje prođe u karakter svoga lika. Vrlo je hrabar glumac. Uvijek dolazi do svojih granica, ponekad ih čak i prelazi. Dosta vremena provodi u istraživanju i pripremi, fokusiranju i koncentraciji. S njim sam snimao svoj prvi film 'House of Spirits' u kojemu na početku filma njegov lik ima dvadeset godina, a na kraju osamdeset – Jeremy je morao proći veliko putovanje i napravio je to fantastično.“

Njemački redatelj Volker Schlöndorff istaknuo je kako je Jeremy Irons vrlo velikodušan u otvaranju prema publici. To mu omogućuje lakoću komuniciranja, što neki glumci nikad ne uspijevaju postići. „On ima sve pod kontrolom i mislim da mu je u tome pomogao njegov rad u kazalištu. Napraviti će sve promjene koje redatelj od njega zahtijeva, a neće izgubiti emocionalnu povezanost. To je nevjerojatna kvaliteta.“

Prisjetio se snimanja filma *Swannova ljubav* (1984.), prema Proustovu romanu *Jedna Swannova ljubav*. Bila je to francusko-njemačka koprodukcija, no u Francuskoj nije mogao pronaći glumca koji bi tumačio Swanna. Pronašao ga je u Jeremyju Ironsu, što se Francuzima nije sviđjelo.

„Nismo mogli pronaći ni jednog francuskog glumca, a znali smo ih sve. Već smo mislili odustati od projekta, kad sam potpuno slučajno sreo Jeremyja na snimanju nekog drugog filma. Otkrio sam da izvrsno govori francuski te da ima sjajno uho za glazbu. Znao sam da s dobrim jezičnim savjetnikom on to može odigrati na francuskom. Svi su bili vrlo entuzijastični jer su znali da drugog izbora za Swanna nema – to jedino može biti Jeremy. Naravno da mu se čuo naglasak – žao mi je što tada još nisam znao da je Proust za lik Swanna bio nadahnut jednim ruskim Židovom, sinom bankara koji se iz Beča doselio u Pariz. Swann, dakle, nije bio Francuz. Mogao je imati i ruski naglasak. Siguran sam da bi Jeremy i s ruskim naglaskom bio sjajan! Većina glumaca zna izvoditi, za to su plaćeni, no malo njih zna slušati i biti s drugima. To je Jeremyjeva pristoj-

nost, ali i velikodušnost što je slično sa Swannovim karakterom – Proust ga opisuje kao vrlo finog čovjeka. Sjećam se jedne scene koja mnogo govori o njemu: kad mu je Ornella Muti bila okrenuta leđima, bez moje upute uzeo je četku kojom joj je prolazio po leđima – ta je gesta bila senzualnija, zavodljivija i uvjerljivija od tisuću riječi koje joj je mogao reći svojim predivnim glasom. Dakle, kod njega se ne radi samo o glasu, nego o cjelokupnoj osobnosti. Silno je ljut kad mu narušite koncentraciju, kad mu ne dajete dovoljno prostora da se otvori i pokaže svoju osobnost, kad se osjeća iskorišteno i povrijeđeno. To se upravo dogodilo na snimanju *Swannove ljubavi*. Francuzi su smatrali da film nije dovoljno francuski s Ornelom Muti i Jeremyjem Ironsom u glavnim ulogama, stoga su nam nametnuli Alaina Delona, zbog kojega smo morali otkazati suradnju predivnom glumcu Michaelu Lonsdaleu. Mediji su objavljivali fotografije Alaina Delona s Ornelom Muti, nazivali su ih ljubavnicima u filmu, što je Jeremyja silno povrijedilo. Bio je ponižen. Poruka je bila: „Nisi dovoljno Francuz da budeš zvijezda ovog filma. Moramo imati Francuza.“ Pod tim uvjetima nije mogao raditi, tražio je ispriku jer Delon nije glumio ljubavnika. Zaljubljeni Swann je Jeremy Irons bez obzira na njegovu putovnicu. No, ispriku nikada nije dobio. Nismo mogli razgovarati s Delonom, surađivali smo preko papira koje nam je asistentica preko drugih glumaca prosljeđivala, a Jeremy je postao poput Swanna, koji je Židov u francuskom društvu – osjećao se kao izgnanik. Uspio je napraviti ulogu, no mogli ste osjetiti sumornost i bol u njegovu karakteru.“

Jedna od važnih njegovih kvaliteta jest i ta što je s godinama naučio pomno birati redatelje s kojima će raditi, napomenuo je redatelj Charles Sturridge.

„Kad smo se početkom osamdesetih sreli, nije još imao tako dobro razvijen njuh za redatelje. Pozvao sam ga na ručak kako bih mu ponudio ulogu u seriji *Brideshead* koju su prije mene trebali režirati drugi redatelji. Primjerice, Peter Brook je posljednji odbio taj angažman, a ja sam ga, onako mlad, lud i bez straha, prihvatio. Jeremy nije bio siguran hoću li se moći nositi s tako velikim zalogašem, no uvjerio sam ga da nisam toliko beznadan. Svi koji Jeremyja poznaju, znaju da mu je gluma u drugom planu. On je graditelj. Glumom uspijeva zadovoljiti svoje gradi-

Recept za kazališnu čaroliju prema njegovu je mišljenju izvrstan tekst, sjajan glumac i publika. U tom trokutu nema redatelja, ali bez njega nema ni predstave.

teljske strasti, pa na taj način i pristupa glumačkom radu – gradi ulogu od detalja, strastveno i predano. Kad smo radili *Brideshead*, za svaku je scenu imao mnogo ideja, a ja sam htio da bude miran i prisutan u toj mirnoći. U toj seriji veliku ulogu ima naracija – znali smo tjedne provoditi zajedno radeći jedino na glasu, u čemu je bio nevjerojatno detaljan i stručan.“

Mnogi glumci dijele njegove vizije, poštuju njegovu predanost i uče od njega. Glumica Fanny Ardant podijelila je s publikom njegov savjet koji joj je pomogao u radu ispred kamere:

„Glumiti je kao kad nekoga pozoveš na ples. Baciš se na plesnu dvoranu i ne misliš na to koliko si dobar ili loš.“

